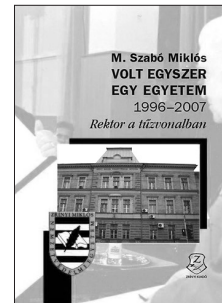

Adalékok M. Szabó Miklós: *Volt egyszer egy egyetem 1996–2007.* *Rektor a tűzvonalban* című könyvéhez*

10.17047/HADTUD.2015.25.1-2.172

A szerző vallomása szerint „... eszem ágában sem volt megírni a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem történetét, hiszen óhatatlanul keveredhetnek bele szubjektív meglátások”. Ám a talpraesett feleség felismerte, hogy ezt „... neked kell megírnod, az átélő-megélő résztvevőknek – ha évekre az asztalfióknak is! – mert a legtehetségesebb kutató sem olvashat ki mindent az iratokból. Az egyetemmel kapcsolatos személyes emlékeket is közkinccsé kell tenned!”. Megítélésem szerint, a szerző feleségének bölcs volt a meglátása. Nem utolsó sorban a Zrínyi Kiadó is biztatást adott a munkához, hiszen a kiadó jóvoltából jelent meg az elmúlt években a katonai felsőoktatás történetét is tartalmazó hat kötet, a szerző számtalan hazai és nemzetközi publikációja mellett.

A Magyar Tudományos Akadémia egyetlen katona rendes tagja, az általa 1996 és 2007 között vezetett Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem (ZMNE) rektori korszakát dolgozza fel. A nála megszokott alapossággal kezeli az objektív tényeket, melyhez alapul szolgálnak a HM Hadtörténeti Intézete Központi Irattárában tárolt dokumentumok, a különböző területeken dolgozó szakemberek megjelent munkái és saját magánarchívuma. Ugyanakkor munkájában bőségesen megtalálhatók a szubjektív vélemények, vallomások is, amelyek alátámasztják a tényeket. Azt, hogy a tizenegy éves rektori korszak a meglévő vagy kikényszerített gondok, problémák küzdelmes évek során a magyar katonai felsőoktatás csúcsa, koronája volt. A hazai és a nemzetközi képzési rendszerben elismerést vívott ki, melyről a tisztelt Olvasó is meggyőződhet.

Az alkotásban jól érzékelhető a felelősség a közösségért, az intézmény rendelkezéséért és küldetéséért. A szerző nagy tisztelettel emlékezik odaadó munkatársaira, akik osztoztak a felelősségben. Valamennyiük arcképe a megfelelő fejezeteknél megtalálható csakúgy, mint a külföldi akadémiaparancsnokokkal kiépített munka- és bajtársi kapcsolat. Különösen szoros, élménydús együttműködés alakult ki a német, az osztrák, a cseh, a lengyel, a szlovák, a román akadémiaparancsnokokkal és általában a NATO-tagállamok tanintézeti parancsnokaival.

* M. Szabó Miklós: *Volt egyszer egy egyetem 1996–2007 – Rektor a tűzvonalban*. Budapest, Zrínyi Kiadó – HM Zrínyi Kommunikációs Szolgáltató Kht., 2014. 338 oldal. Kötés: karton. ISBN: 978-963-32763-0-3

Az Olvasó érzékelheti, hogy a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem rektora és munkatársai, a tanári kar, az ellátó és kiszolgáló állomány milyen áldozatos, sokszor éjt nappallá tevő erőfeszítésekkel építette fel Magyarország egyetlen katonai egyetemét. És azt is, hogy a különböző, sokszor mondvacsinált, személyes intrikáktól sem mentes gondoktól és problémáktól sem mentesen felfelé ívelő, jelentős eredményeket és sok sikert hozó tanintézet történetét tartja a kezében. A mű hat fejezetben dolgozza fel a ZMNE létrehozásának hazai és nemzetközi körülményeit, a Magyar Honvédség helyzetét, az egyetemi *horizontális*, illetve *vertikális integráció* éveit és működését, a 2000–2004 közötti további integrációs megpróbáltatásokat.

* * *

Az I. fejezet bőséges ismeretet nyújt Magyarország 1999. március 12-dikei NATO-csatlakozása előkészítésének és megvalósításának politikai, diplomáciai tevékenységéről, valamint ez időben a világban zajló eseményekről, veszélyforrásokról, nem utolsósorban Magyarország 2004. május 1-jei csatlakozásáról az Európai Unióhoz. A magyar külpolitika történelmi sikere a NATO-hoz és az Európai Unióhoz való csatlakozás terén új minőséget hozott az elkövetkező évekre, évtizedekre Magyarország számára gazdasági, politikai, katonai és védelempolitikai, társadalmi és kulturális terén egyaránt. Van ráció abban a javaslatban, hogy Magyarország európai integrációjával és szocializációjával kapcsolatos kérdéseket a közoktatás felelős tényezői sürgősen illesszék be a Nemzeti Alaptantervbe (13. oldal).

A II. fejezet a Magyar Honvédség helyzetét mutatja be 1996 és 2007 közötti időszakban.

A magyar katonai tisztképzés terén a NATO-hoz csatlakozás egyik fontos kompatibilitási előfeltétele volt a megfelelő idegennyelv-tudás – ezen belül is a katonai szaknyelv – biztosítása. Ebben döntő szerepe volt a Zrínyi Miklós Katonai Akadémia bázisán felállított és hozzá utalt Békepartnerségi Katonai Nyelvképző Központnak (BKNYK). Az itt folyó oktatás és vizsgafelkészítés eredményeként az ekkor legfontosabb nyelvek terén hamarosan látványos fejlődést eredményezett a tiszti és a tiszthelyettesi karban a nyelvvizsgálóval rendelkezők száma (lásd a táblázatokat a 17–18. oldalon). Míg a tisztek 1996-ban 24 féle nyelvből 5367-en vizsgáztak, addig 2000-ben már 21 nyelvből 6481-en. A tiszthelyetteseknél 1996-ban 12 nyelvből 120 fő vizsgázott, 2001-ben 13 nyelvből 465 fő. 1998-tól kezdve külföldi hallgatók is tanulhattak már az intézetben.

Kezdetben az előjárók folyamatosan biztosították a tanfolyamhallgatók szükséges létszámát, majd az átszervezések átgondolatlan kapkodását, a megszerzett képességekkel történő rablogázkodást bizonyítja, hogy a NATO-csatlakozás második évében könnyű szívvel lemondtak 332 angolul és 150 németül (valamilyen szinten) beszélő kollégáról (20. oldal). Ugyanakkor a katonai szakmai nyelvvizsgáztatás elismertségét nagyban fokozta az a tény, hogy 1998-tól már ennek követelményrendszerét a NATO STANAG vizsgarendszer képezte. Ez a rendszer az egyetem fennállása alatt jól beváltan működött.

Ami a honvédség helyzetét illeti, ezekben az években is folytatódott a Magyar Honvédség (kapkodásoktól sem mentes) átalakítása, a személyi állomány vészőfutása, a szervezetek, alakulatok megszüntetése, az állandó létszámcsökkentések. Ennek

következtében a hivatásos állomány helyzete, hangulata jelentősen romlott. Ehhez járult a honvédelmi tárca költségvetésének csökkenése, olykor mélypontra zuhanása (lásd a kimutatást a 21. oldalon).

A létszámában és haditechikájában zsugorodó hadsereg funkciói jelentősen módosultak. Az elvégzett tevékenységek alapján úgy gondolták, hogy az elkövetkező 10–15 évben nem kell a Magyar Köztársaság ellen hadászati támadással számolni, e helyett a regionális instabilitás, a terrorizmus, a tömegpusztító és hagyományos fegyverek illegális elterjedése, az illegális és tömeges migráció, valamint a szervezett bűnözés jelenthet veszélyt az országra. Ennek megfelelően a Magyar Honvédség feladatai lehetnek: országvédelem, más tagországok megsegítése, illetve részvétel a Szövetség egésze elleni támadás elhárításában, határbiztosítás, befogadó nemzeti támogatás, részvétel a nemzetközi válságkezelésben, terrorelhárítás, két- és többoldalú nemzetközi kapcsolatok, nemzetközi szerződések betartásának ellenőrzése, humanitárius segélynyújtás, információszerzés és feldolgozás, polgári hatóságok segítése katasztrófavédelmi, tűzszerzési, kutatás-mentési, vagy közrend-helyreállítási területeken, légtérelőőrzés, valamint protokolláris feladatok. Mindezt rögzítette a 2004. évi CV. törvény (28. oldal).

A fentiek a katonai felsőfokú tisztképzés elméleti és gyakorlati tananyagába is bekerültek, különösen a nemzetközi válságkezelésben való részvételt illetően. Ilyen volt többek között a bosznia-hercegovinai stabilizáció érdekében 1995–99 között a békepartnerségi program (PFP), illetve 1995 decemberétől 2004 végéig az IFOR/SFOR keretében a befogadó nemzeti támogatás nyújtása, a több száz fős műszaki zászlóalj tevékenysége. Majd az országgyűlés 2002 decemberében hozott határozata alapján megkezdődött az afganisztáni nemzetközi misszióban való ténykedés, 2004-től bekapcsolódás a NATO iraki kiképzési, valamint tanácsadó missziójába.

A civil társadalom jó részének elképzelése valósult meg 2004-re az önkéntességen alapuló hadsereg típus meghonosításával. A haderő-átalakítás jegyében a védelmi politika az alábbi célokat tűzte a honvédelmi tárca elé a 2006–10-es periódusra:

- az új típusú fenyegetésekre a szövetségesekkel együtt találjon megoldást;
- fejezze be a haderő-átalakítást és folytassa a személyi állomány profeszionalizálását;
- fejlessze tovább az expedíciós képességet és az interoperabilitást, s alakítson ki hatékonyabb erőforrás-menedzsmentet (30–31. oldal).

A továbbiakban, a III–VI. fejezetek, mintegy 300 oldalon a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem létrejöttét, szervezeti struktúráit, létszámviszonyait, a személyi állomány körülményeit, működését, integrációs folyamatát, akkreditációját, a NATO-kompatibilis képzési rendszerét, a nyelvképzés rendjét, a tudományos kutatómunkára való felkészítés és végzés folyamatát, nem utolsósorban a hagyományápolás, valamint a nemzetközi kapcsolatrendszer és továbbképzés rendjét tartalmazzák.

* * *

Az egyetem a *rektori korszak* időszakában szép eredményeket ért el – sokszor idegőrlő, rosszindulatú, hozzá nem értő, de a „hatalom” birtokában esetenként erőszakkal diktált körülmények között. Ahogy a szerző is írja: „*Kemény ellenszélben kellett felkészülnünk, s az sem töltött el minket boldogsággal, hogy az akadémia »fontossága« hirtelen az*

egekbe szökött mind a HM, mind a vezérkar vezetői szemében. Ennek következtében már az előkészület évében a vezérkar, de különösen a honvédség főparancsnoka, vezérkari főnök szemében jóvátehetetlen BOTRÁNYKŐNEK számított a »korlátozott autonómia«, a »hadrendből kiugrás«, avagy a »miniszter közvetlen felügyelete« alá kerülés!" – ahogy ez volt az 1993. évi felsőoktatási törvény legjelentősebb következménye (34. oldal). E törvénynek megfelelően ugyanis a katonai felsőoktatási intézmények nem működhettek katonai szervezetekként, ki kellett azokat a hadrendből vonni és a honvédelmi miniszter közvetlen felügyelete alatt, korlátozott autonómiával működtetni. Erre mondott a hadsereg első számú katonája NEM!-et és ilyen légkörben kezdődött meg az egyetem létrehozása. Nem csoda, hogy a rektort „előntötte a patakzó veríték”... A témának mindössze egy-két katonatámogatója volt, akiknek a volt rektor köszönetet mondott.

Az ügyet támogatta a katonai képzés reformját előkészítő tábornok is, aki a honvédelmi miniszternek írt levelében arra kérte a minisztert, hogy „... ne engedjen azon körök nyomásának, akik még a koncepció előterjesztése előtt kész helyzetet kívánnak teremteni. »Katonás rend« szerint el kívánják szakítani a tisztképzést és továbbképzést a polgári egyetemek és főiskolák jövőbeni (a katonai felsőoktatásra is remélhetően európai színvonalú ösztönzést adó) követelményrendszerétől. Amennyiben ez bekövetkezne, megfosztaná a jövő tisztikarát a főiskolai vagy egyetemi diplomával egyenértékű végzettség megszerzésétől, holott az nem kérdőjelezné meg a professzionális katonai ismeretek elsődlegességét.” (34. oldal).

Mindezek ellenére a tanintézet érintettjei hatalmas erőfeszítésekkel készítették elő a katonai felsőoktatás történelmi jelentőségű korszakváltását. E feladatrendszerben két körülmény gyakorolt jelentős hatást. Egyrészt a NATO-orientációs politika következtében megjelentek a NATO-ismeretek (először ún. kétnormás, majd kizárólag NATO-normák szerinti képzés formájában) a leglényegesebb katonai-szakmai ismeretek között. Másrészt a felsőoktatási törvény előírásai szerint a képesítési követelményeket tartalmazó rendeletet kellett előkészíteni a csak a ZMNE-en és a BJKMF-en oktatott szakok tekintetében, illetve a más, polgári intézményekben oktatott szakokon az azokra kiadott képesítési követelményekhez kellett igazítani a képzést.

Az említett munkálatok 1996-ban kezdődtek meg és több lényeges eredményre vezettek. Többek között – a vezérkar követelményei maximális figyelembevételével – az egyetemen megalapították a katonai vezetői szakot. Ezzel egyrészt megoldódott a parancsnoki szakokon sok éve fennálló „kettős diploma” adásának problémája, mivel ez a szak államilag elismert egyetemi/főiskolai szak lett. Másrészt ez az új szak tartalmában megőrizte ugyan a korábbi fegyvernemi szakokat, de a szakosodást a képzés későbbi szakára helyezve általánosabb, szélesebb vezetői ismereteket nyújt a szak hallgatóinak (35. oldal)

* * *

1996. augusztus 26-án jelent meg az akadémiaparancsnok irányt szabó parancsa az új, 1996/97-es tanév főfeladatairól. Ennek lényege: az akadémia szervezeti rendszerének felszámolása, az új nemzetvédelmi egyetem struktúrájának kialakítása. Továbbá az új rendszerű doktori képzésre jelentkezettek tudományos képzésének megkezdése, valamint a régi eljárásban részt vettek védéseinek a levezetése; a különböző típusú intenzív és munka melletti nyelvtanfolyamok, nyelvvizsga-előkészítők

lebonyolítása; az oktatóállomány felkészítése a magasabb követelményeknek való megfelelésre, valamint a habilitációra; a személyi számítógépek használatának elterjesztése, valamint az ötéves egyetemi, a négyéves főiskolai és az ehhez kapcsolódó esti, levelező, továbbá tanfolyamrendszerű képzések tanulmányi és módszertani rendszerének kiteljesítése.

Ugyancsak augusztus 26-án írta alá a honvédelmi miniszter a katonai felsőoktatási intézményeknek a Magyar Honvédség hadrendjéből történő kiválása feladatairól szóló 46. számú utasítást. Ennek értelmében 1996. szeptember 1-jétől a Zrínyi Miklós Katonai Akadémia jogutódjaként a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem (ZMNE) (szervezetében a hadtudományi, a vezetés- és szervezéstudományi egyetemi karokkal, valamint a Kossuth Lajos, illetve a Repülő- és Légvédelmi főiskolai karokkal) folytatja tevékenységét.

Szeptember 1-jei hatállyal a honvédelmi miniszter 435 fő törzstanári állományú személyt helyezett át az MH rendelkezési állományába, más szerveknek átadottak csoportjába és vezényelt határozatlan időtartamra a ZMNE állományába (48. oldal)

Szeptember 3-án ünnepélyes külsőségekkel megtartották az 1996/97. tanév tanévnyitóját 829 hallgatóval (49. oldal).

* * *

Alig indult be az élet az egyetemen, a HM illetékesei máris akcióba kezdtek, s ez a fajta akció – pozitív vagy negatív értelemben – alapvetően végig kísérte az egyetem tevékenységét. Voltak felelős beosztású tábornokok, főtisztek, akik lesték a pillanatot, ahol ártani tudtak az ügynek.

Szeptember 18-án a HM Oktatási és Tudományszervező Főosztály (OTF) főosztályvezető-helyettese előterjesztéssel élt a Honvédségi Érdekegyeztető Tanács (HOVÉT) felé *A felsőoktatás átalakítása és a további feladatok tárgykörében*. Ebben rögzítették: *„A katonai felsőoktatás átalakításának eddigi tapasztalatai, a lezajlott szakértő megbeszélések, a HM Kabinet 1996. júniusi ülésének döntései, a katonai felsőoktatási intézményekre tervezett erőforrások... szükségessé teszik a felsőoktatási rendszer változtatásának felgyorsítását, a képzési igények, az oktatási programok és a redukált intézményi feltételrendszer egyensúlyának, összhangjának mielőbbi megteremtését. Ezért a korábban tervezett »evolúciós modell« gyorsabb ütemű megvalósítása szükséges oly módon, hogy a további átalakítás középpontjában a létszám- és költségtakarékos megoldások kerüljenek. A humánerőforrás-gazdálkodás hatékonyságának javítása érdekében tovább kell folytatni a katonai felsőoktatási intézmények integrációját, az intézményi rendszer fejlesztését. A tavalyi döntés kétintézményes (ZMNE két egyetemi és két főiskolai karral; BJKMF) katonai felsőoktatás mellett döntött. A mai ismeretek a vertikális integráció megvalósítását követelik. Ez két lépésben történne: első lépésként a két főiskolai kar egyetemi karokba való »beemelése« 1997. szeptember 1-jéig valósul meg, második lépés a BJKMF-nek műszaki főiskolai karként történő »beolvasztása« a ZMNE-be”, ami 2000. január 1-jével meg is történt.*

A HOVÉT-előterjesztés szellemében szeptember 30-án jelent meg a ZMNE átlálással kapcsolatos feladat- és ütemterve. Ez a 12 oldalas anyag rendkívül átgondoltan, lépésről lépésre rögzítette az 1996. szeptember 1. és 1997. szeptember 1. között végrehajtandó legfontosabb feladatokat határidőkkel, felelősökkel, együttműködőkkel.

Szeptember 30-án a honvédelmi miniszter jóváhagyta az elgondolást a HM Stratégiai Védelmi Kutatóintézetnek (SVKI) és az MH Békepartnerség Katonai Nyelvképzési Központnak (BKNYK) a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetembe történő integrálására (52–53. oldal).

* * *

Kezdetől fogva szinte az egyetem teljes fennállása alatt, de különösen a rektori korszakban az új viszonyok között is, rendkívül nagy nemzetközi és hazai érdeklődés kísérte a meglehetősen egyedi megoldásnak számító Nemzetvédelmi Egyetemet.

Nem volt ritka, hogy a különböző külföldi katonai delegációk hetente, havonta váltogatták egymást, erősítve a kapcsolatokat és az együttműködést az új egyetem vezetésével. S a viszontlátogatások is gyümölcsöző, baráti együttműködést eredményeztek, melynek következtében az egyetem nyelv- és szaktanári rendszeres továbbképzéseken vehettek részt a különböző NATO-országok tanintézeteinek képzési rendszerében. A merőben új feladatrendszerű tanintézetben rejlő lehetőségeket sokkal jobban felismerték és értékelték külföldön, mint itthon; mind gyakrabban kérték ki a tapasztalatokat a képzés követelményi programjáról s a legnagyobb érdeklődést a doktori képzés rendszere váltotta ki.

Az integráció valóra váltása terén célirányosan fogalmazódott meg az egyetem 1997. évi munkaterve. Ez fő feladatként határozta meg a következőket:

- a főiskolai karok integrálása az egyetemi karokba 1997. szeptember 1-jétől, s az új rendszerű egyetemi képzés megkezdése;
- a kétnormás képzés folytatása, valamint a levelezőképzés beindítása;
- a polgári személyek katonai képzésének kibővítése;
- a NATO-kompatibilis katonai vezetőképzés tanfolyamrendszerének működtetése;
- a felsőoktatási integráció kiterjesztése (a polgári egyetemekkel együttműködésben);
- az egyetem önálló nemzetközi kapcsolatait biztosító infrastruktúra kiépítése;
- valamint az egyetemi könyvtár informatikai infrastruktúrájának fejlesztése, a NATO-regionális központi könyvtári koncepció megvalósítása (59. oldal).

Az egyetem állandó állománya hatalmas áldozatot, rengeteg túlmunkát vállalva, 8 hónap alatt, 1997. szeptember 1-jére megvalósította a perspektívát jelentő hatalmas munkát.

A művelődési és közoktatási miniszter, valamint a honvédelmi miniszter közös előterjesztésére – a ZMNE Egyetemi Tanács döntése alapján – a Magyar Köztársaság elnöke dr. M. Szabó Miklós egyetemi tanárt 1997. március 15-dikétől 2001. március 14-edikéig megbízta a rektori teendők ellátásával (81. oldal). A honvédelmi miniszter pedig 5 évi időtartamra megbízta az oktatási, a tudományos, az intézeti és nemzetközi kapcsolatok ápolásáért felelős rektor-helyetteseket (83. oldal).

Az új kihívásokra az egyetem vezetése rendkívül gyorsan reagált, s a rektor 1997. július 30-án kiadott intézkedése szerint: *„A Magyar Honvédség a NATO 1997. július 8-ai történelmi jelentőségű döntését követően megkezdte az intenzív felkészülést a tagságra. A felkészülésben a szellemi kompatibilitás tekintetében kiemelkedő funkció hárul a katonai felsőoktatásra...”* Ez valóban egy történelmi, hosszabb távra meghatározott feladatcsokrot

jelentett, melynek követelményrendszerét ún. *kék könyv*ben rögzítették s a NATO-kompatibilis képzés előkészítését és feltételeinek biztosítását, az oktatásban történő realizálását jelentette (89–90. oldal). A rektor a folyamat szakértői teendőinek ellátására felkérte akadémia parancsnok elődjét, dr. Simon Sándor ny. altábornagyot és az akadémia parancsnok egykori szárazföldi összefegyvernemi helyettesét, Pásztor László ny. ezredest.

A további három fejezet a *vertikális integráció* éveit (1997. szeptember 2.–1999. december 31.), a további integrációs megpróbáltatások éveit (2000. január 1.–2004. augusztus 31.), valamint az integráció záró mozzanatát: ismét kétkaros egyetem létrehozására (2004. szeptember 1.–2007. március 13.) vonatkozó részt tartalmazta.

Az ún. vertikális integráció következtében az egyetem szervezeti felépítése több ponton megváltozott (l. táblázat a 99. oldalon). A karok mellett a leglényegesebb változás, hogy a Stratégiai Védelmi Kutatóintézet és a Katonai Környezetbiztonsági Központ az egyetem szerves részévé vált. Az integráció lényege: a főiskolai karoknak az egyetemi karokba való beemelése. Ezzel a két főiskolai kar (Szentendre, Szolnok) döntő részével integrálódott a két egyetemi karba, azaz a Hadtudományi Karba, valamint a Vezetés- és Szervezéstudományi Karba (100–101. oldal).

A nemzetvédelmi egyetemi jellegnek való megfelelés, valamint a civil társadalom felé való nyitás jegyében 1997. szeptember 1-jével beindult az egyetemen a civil szakemberek 5 éves egyetemi alapképzése is védelem- és biztonságpolitikai, illetve védelemigazgatási szakon. Az előbbieket a Magyar Honvédség, a Parlament Honvédelmi Bizottsága, a politikai pártok, a közigazgatás stb. részére jelentették a védelem- és biztonságpolitikai szakember-utánpótlást, míg a védelemigazgatási szakon készülhetnek fel az ország-mozgósítás és a hadkiegészítés civil szakemberei.

A katonai hallgatók egységes katonai alapképzését az oktatási rektor-helyettes irányítása alatt működő Katonai Alapozó és Továbbképző Központ végezte. Így az első félévben megkapták a katonai alapképzést, a szükséges szabályzatismereteket, végrehajtották az alapvető lőgyakorlatokat és megszerezték a gépjárművezetői jogosítványt. Az első félév sikeres elvégzése után a tisztjelöltek a megfelelő karhoz kerültek.

Mivel a repülőtishti, repülésirányító, valamint a repülőműszaki képzés Szolnokon folyt, az ottani helyi tevékenységek koordinálására, létre kellett hozni a Repülőtishti Intézetet (102. oldal).

A tanévre megszabott fő feladatok nagy száma (19) jelzi, hogy a teljes állománynak nem jut idő az unatkozásra. Ezek közül lényegesek többek között: felkészülni az akkreditációra;

- folytatni a képzést az egyetemi szakon 1998. júliusig, a főiskolai szakokon 2000 júliusáig;
- megkezdeni az új egyetemi és főiskolai szakok képzését, gyűjteni az ezzel kapcsolatos tapasztalatokat;
- teljes körűen átvenni a NATO-továbbképzés tanfolyamait;
- elkészíteni és államigazgatási eljárásra bocsátani a humánmenedzser szak, valamint a szakirányú továbbképzés okmányait; a kredittörvény megjelenését követően megkezdeni az egyetem kreditrendszerének kidolgozását, a hallgatók egyéni kredittörvénybe történő besorolását;
- nagy hangsúlyt helyezni a hallgatók tudományos munkába való bevonására;

- fokozottan törekedni a bel- és külföldi pályázatokon való részvételre, valamint a karokon kialakítani a tanári munka hallgatói véleményezésének rendszerét stb. (104–105. oldal).

Új feladatként jelentkezett és a *rektori korszak* alatt teljessé vált a kétoldalú nemzetközi kapcsolatok keretében a brit Királyi Logisztikai Hadtest Logisztikai Iskolája, valamint a Vezetés- és Szervezéstudományi Kar közös „Szent Margit” Logisztikai Információs Kiképzési Program MAGLITE-gyakorlata. Ez évente két alkalommal, Londonban, illetve Budapesten került megrendezésre az egyetem logisztikai tanszéke és hallgatói bevonásával, meghatározott program szerint. A MAGLITE felhasználhatóságát, alkalmazhatóságát tekintve is egyedülálló gyakorlat volt hosszú éveken át (106–108. oldal).

Jelentős eseménynek számított a tudományos és általában az egyetemi életben, amikor a kormány határozatot hozott arról, hogy minden év novemberének 3. napja legyen a Magyar Tudomány Napja (a későbbiekben Ünnepe). Ebből az alkalomból ünnepi rendezvénysorozatot szervezett az egyetem minden évben. Az első rendezvény célja:

- a magyar tudomány múltjának és jelenének áttekintése, a jövőben várható kihívások összefoglalása;
- a védelmi szféra tudományos műhelyei eredményeinek, a tudományos munka folyamatának, valamint a doktori képzés rendszerének bemutatása, valamint a kiemelkedő tudományos teljesítmények elismerése, a fiatalok tudományos érdeklődésének felkeltése (110. oldal).

Az évek során különböző tudományos témák megvitatása került napirendre, e sorozatban került sor a tudományos pályázatok nyerteseinek díjazására, a doktori képzést sikeresen befejezők avatására is.

A történelmi folyamatosság és a hagyományörzés erősítését szolgálta az a rektori határozat, amely ünnepi állománygyűlés megtartását rendelte el december 1-jére, a jogelőd Honvéd Akadémia megalakulása 50. évfordulóján. Ilyen jellegű megemlékezések és elismerések több alkalommal is erősítették a hagyományörzést.

Az állomány hangulatára jó hatással volt a honvédelmi miniszter utasítása a közalkalmazottak 1998. évi bérfeljesztésére (117. oldal).

* * *

1998. július 22-én intézkedést adott ki a rektor az 1998/99. tanulmányi év fő feladataira. Néhány fontosabb tétel:

- az akkreditációs ütemterv alapján az év végéig jelentkezni az eljárásra, majd 1999 tavaszán fogadni az akkreditációs bizottságot;
- a felkészülés folytatása a közeli NATO-csatlakozással járó oktatási feladatok végrehajtására;
- a kreditrendszer bevezethetősége lehetőségének megteremtése, az ehhez szükséges szervezeti és személyi feltételek létrehozása, anyagi-technikai eszközök biztosítása;
- a szakokon a 4 éves főiskolai és 5 éves egyetemi szintű, továbbá a kiegészítő képzések és a Felsőfokú Vezetőképző Tanfolyamon az oktatás megkezdése, illetve a megkezdett képzések folytatása;

- az oktatói állomány pedagógiai-módszertani felkészültségének emelése az oktatói beosztásoknak való megfelelés és a habilitációs követelmények teljesítése érdekében, továbbá az új SZTIR-rendszer kódjainak kidolgozása és bevezetése stb. (123–124. oldal).

Maximálisan egyetérték a szerző azon véleményével, amely szerint attól a pillanattól kezdve, „hogya a '90-es évek első felében felmerül a Nemzetvédelmi Egyetem létrehozásának a gondolata, a felső katonai vezetés meghatározó személyiségei ezt igyekeztek megakadályozni, majd amikor ezen erőfeszítéseik nem jártak sikerrel, állandósult az a vád, hogy az egyetem teljesen »elcivileседik«, háttérbe szorul a katonává nevelés, az első tiszti beosztásra történő felkészítés stb. Ez a vád még csak fokozódott a tragikus 2010–2011-es időszakban... Nos, tagadhatatlan: a polgári – nem katonai! – képzésben részt vevők esetén több forrónadrágos hölgyet és vietnami papucsos urat el kellett tessékelni pl. az egyetemi kibocsátóra felkészülők közül; központi intézkedésre megszűnt a reggeli torna; a katonahallgatók alparancsnoki gyakoroltatására – egy időben – kevesebb lehetőség nyílt; nem tett jót a fegyelemnek az »állandó kimaradás« lehetősége, s 2008–2010 táján mind gyakrabban jelentettek a karok és a tanszékek vezetői arról, hogy a kijelölt alakulatok nem tudják biztosítani a megfelelő kiképzési eszközt és anyagot a különböző terepfoglalkozásokon és gyakorlatokon. De az egyetem vezetése folyamatosan törekedett a minél magasabb szintű katonai kiképzés biztosítására, a meghatározó katonai szervekkel való maximális együttműködésre!” (127. oldal)

Az egyetem vezetése hamarosan meg is kötötte az együttműködési megállapodásokat a Honvéd Vezérkarral, a Szárazföldi (Székesfehérvár) és a Légiőr Vezérkarral (Veszprém).

* * *

Október 1-jén jelent meg az egyetem 1999–2003. közötti középtávú időszakra vonatkozó 16 oldalas programja. Célkitűzésként határozták meg

- az akkreditáció sikeres végrehajtását;
- az egyetem nemzeti jellegének, valamint a Magyar Honvédséghez való kötődésének erősítését;
- az EU- és NATO-csatlakozásból eredő új kihívásoknak való megfelelést;
- a HM és háttérintézményei, a Magyar Honvédség csapatai, központi szervei, a Belügyminisztérium, a Határőrség, a nemzetbiztonsági, valamint a rendvédelmi szervek tisztjeinek, köztisztviselőinek, közalkalmazottainak és a biztonsággal foglalkozó polgári szervezetek szakembereinek – a NATO-elvárásoknak is megfelelő – képzését és továbbképzését;
- a tudományos tevékenység továbbfejlesztését;
- az egyetemi hagyományok ápolása mellett a szükséges strukturális átalakítások végrehajtását;
- az egyetem hatékony és takarékos gazdálkodási rendszerének kialakítását, majd működtetését, valamint a jogi harmonizáció kezdeményezését az egyetem működését meghatározó jog- és egyéb irányítási szabályok vonatkozásában (129. oldal).

Az egyetem életét jelentősen meghatározta, hogy az év nyarán 87 fő rendelkezett tudományos fokozattal és 38 fő (az oktatók 10%-a) habilitációval. Széchenyi Professzori

Ösztöndíjat 6, Bolyai János Kutatói Ösztöndíjat 4, Magyary Zoltán Posztdoktori Ösztöndíjat 1 oktatónak ítélték meg (132. oldal).

A közelgő NATO-csatlakozás és a nemzetvédelmi egyetemi rendszer tovább fokozta a tanintézet iránti nemzetközi érdeklődést, ebben a tanévben 54 magas szintű delegációt fogadtak.

Szép eredményeket értek el az egyetem hallgatói a XXIV. Országos Diákköri Konferencia hadtudományi, valamint műszaki tudományi szekcióban 58 pályamunkájukkal (143. oldal).

1999. május 14–16. között az egyetem házigazdája lehetett *A Fiala Magyar Tudományos Kutatók és Doktoranduszok Harmadik Világtalálkozójának*. Emellett május 22-én a Nyilvános Városligeti Honvédelmi Napon a tanintézet is bemutatkozott. Az ilyen jellegű bemutatkozások a továbbiakban is rendszeressé váltak.

A szeptemberi rektori évértékelés szerint az egyetem „... a kétkaros működési rendszerben a maga sajátos szervezeti, személyi, anyagi-technikai és jogi feltételeivel sikeresen tudta végrehajtani a vezetési, irányítási és működési feladatokat, melyek alapvetően biztosították az eredményes oktató-kutató munkát... A képzési követelmények az ebben a tanévben indult tancsoportoknál – a szakoknak megfelelő differenciálással – megvalósultak, az egyetem megfelelő szinten tudta biztosítani az akkreditációhoz szükséges minőségbiztosítási követelményt... az állomány feltöltöttsége 90 százalékos.” (159. oldal).

Az 1999/2000-es tanév fő feladatai és javaslatok, kérelmek közül a legfontosabbnak ítéltetők meg többek között:

- az MH Stratégiai Felülvizsgálatából az egyetemre háruló feladatok végrehajtása;
- az integrációs feladatok határidőre való teljesítése, valamint a Látogató Bizottságok akkreditációs jelentésében jelzett hiányosságok kiküszöbölése;
- a kreditrendszer bevezethetőségének megteremtése és kreditegyezmények létrehozása más egyetemekkel;
- a NATO-kompatibilis katonai-szakmai könyvek, nyelvkönyvek kidolgozása;
- az angol, német és francia nyelvi STANAG-6001 nyelvvizsga kidolgozása, akkreditálása, majd bevezetése (161–162. oldal).

* * *

Az elért sikerek mellett zavaró és bosszantó körülményeket okozott az ún. Cubic-bizottság jelentése a magyar katonai tisztképzés helyzetéről. A nyugati haderők nyugdíjas tábornokaiból és tisztjeiből összeállított bizottság lehetetlen elképzelésekkel okozott fejtörést az egyetem vezetésének. A nyáron megkapott tanulmányra az egyetem vezetése közel 40 oldalon fejtette ki lesújtó véleményét a munka egyetemre vonatkozó megállapításairól (137–139. oldal). Ehhez még hozzájárult néhány sajtóorgánium rémhírterjesztése is (170–171. oldal).

Viszont fontos okmányt jelentett az egyetem életében a Róna-Tas András akadémikus, a Magyar Akkreditációs Bizottság elnöke által november 16-án megküldött 157 oldalas Akkreditációs jelentés azzal, hogy amennyiben az egyetem élni kíván megjegyzési jogával, úgy december 15-éig tegye meg (172. oldal). Erre december 9-én sor is került.

* * *

A hosszú és kemény előkészítő folyamat eredményeként, 2000. január 1-jével az egyetem újabb szervezeti formában folytatta működését. Ettől kezdve az egyetem két egyetemi és egy főiskolai (BJKMF) karból épül fel (177–181. oldal).

A 2000. január 1-jétől 2004. augusztus 31-dikéig tartó időszakot a további integrációs megpróbáltatások éveinek értékeli az egyetem volt rektora. Véleménye szerint ez volt a „siralom völgye” periódus, az egyetemnek és személyének is egy meglehetősen nehéz, küzdelmes szakasza. Rendkívüli módon akadozott a HM vezetésével a munkakapcsolat, amely veszélyeztette az egyetem létét. Viszont, amikor dr. Komor Levente, mint az egyetemi oktatáshoz értő szakember lett az új humánpolitikai helyettes államtitkár, „... beindult egy nagyon gyümölcsöző, baráti, végtelenül jó hangulatú, sok nevetéssel járó szoros együttműködés, melyben a döntő többséget képező HM-ZMNE alapvető és közös érdek, »együtt húzás« mellett – természetesen! – előfordultak szikrázóan kemény viták és összecsapások is, amikor valamelyik fél a saját érdekét érezte elsődlegesnek. Azért mindig megszületett a még kibírhatóan fájdalmas kompromisszum. Így a békés együttműködés és erőpróba időszaka hamar elfeledtette az egyetem vezetőivel a korábbi »siralom völgye« periódust, amiért a mai napig hálás vagyok dr. Komor helyettes államtitkár úrnak.” (249–250. oldal)

Az egyetem életében a kétoldali kapcsolatok révén lehetővé vált, hogy az osztrák Mária Terézia Katonai Akadémia 95 hallgatójának 68 magyar hallgatóval 2000. július 22.–augusztus 2. között magyarországi közös ejtőernyős kiképzésére és gyakorlatára kerüljön sor. Ez az elkövetkezőkben többször megisméltődött a két ország területén.

* * *

2002 elején kapta meg az egyetem a ZMNE önkéntes haderőre történő áttéréssel összefüggő átalakítása 8 oldalas ütemtervét. Ennek legfontosabb pontjai:

- a hadmérnöki szak (főiskolai és egyetemi) alapítása, oktatásának lehetőleg már a 2004-2005. tanévben történő beindítása;
- a Bolyai János Hadmérnök Kar és a Kossuth Lajos Hadtudományi Kar alapítása;
- a Társadalomtudományi Intézet beépítése a Hadtudományi Karba;
- a ZMNE Nyelvi Intézet és a BKNYK összevonása, tevékenységének megkezdése augusztus 1-jével;
- az új karriermodellhez illeszkedő át- és tovább képzési rendszer kialakítása egy éven belül;
- az Egyetemi Távoktatási Központ létrehozása;
- a Honvédelmi Ismeretek tantárgy tematikájának kidolgozása;
- valamint a különböző vezetői pályázatok kiírásának, a megbízások átadásának időpontjai.

December 10-én a rektor intézkedett a NEPTUN Egységes Tanulmányi Rendszer üzemének a beindítására (267. oldal),

Az Állami Számvevőszék bizottsága 2003 márciusára befejezte a felsőoktatási intézményhálózat integrációjának ellenőrzését, s a 64 oldalas dokumentumban a ZMNE-re vonatkozó megállapításait 17 pontban foglalta össze (270–271. oldal). A rektor véleménye szerint e nagyon alapos, mindvégig tárgyyszerű és segítő szándékú

vizsgálat az egyetem polgárainak hallatlan erőfeszítését tükrözték, amikor a rendkívül bonyolult haderőreform – próbálkozások, folyamatos létszámcsökkentések és integrációsorozatok kényszere közepette is, ennyi elismerést kiváltó új, integrált felsőoktatási intézményt tudott felépíteni és működtetni! Ezért köszönet illeti minden kollégát (272. oldal).

Az integráció záró mozzanataként 2004. szeptember 1-jétől, a Kossuth Lajos Hadtudományi Karral, valamint a Bolyai János Katonai Műszaki Karral, ismét kétkaros lett az egyetem. Szervezeti felépítése tükrözi az új elemeket is (293–294. oldal).

* * *

A ZMNE ezzel a szervezeti felépítéssel működött 2011. decemberi megszüntetéséig. Az Olvasó viszont 2007. március 13-ig terjedő időszak eseményeivel ismerkedhet meg, mivel a március 13-dikai ünnepi állománygyűlésen az egyetem rektora – hivatkozva református lelkipásztor nagyapja sírfeliratára –, jelentette az állománygyűlésen személyesen jelenlevő honvédelmi miniszternek és vezérkari főnöknek: *„Miniszter úr! Vezérezredes úr jelentem: ama nemes harcot megharcoltam, a futásomat – időnként vesszőfutásomat – elvégeztem, az egyetemet megtartottuk!”* Ezt követően, megtörtént a csapatzászló, majd a rektorlánc átadása az új rektornak (327. oldal). Ezzel lezárult a rektor életének legfontosabb szakasza, annak egyik értelme...

Ugyanakkor, a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem – új vezetőkkel – 2011 végéig tovább működött, így a 2007–2011 közötti időszak története még megírásra vár, mint a Nemzeti Közszolgálati Egyetem felállításának előzményei, körülményei.

Oroszi Antal